

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันเกิดขึ้นเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ทั้งนี้มีสาเหตุเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสื่อสารโทรคมนาคม ทำให้ข้อมูลข่าวสารทั่วโลกเชื่อมโยงติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นที่จุดใดของโลก การสื่อสารที่รวดเร็วจะผลักดันให้เกิดผลกระทบต่อทุกคนในสังคมในวงกว้าง ความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วท่ามกลางภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ความผันผวนทางเมือง วัฒนธรรมและศีลธรรม สิ่งที่จะทำให้มนุษย์เราอยู่รอดได้ในสังคมปัจจุบัน คือ การศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อที่ว่า การศึกษาคือปัจจัยสำคัญอันยิ่งยวดที่จะนำพาประเทศไปสู่การมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมในอนาคต (คณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” 2542, 1) การพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในทุกๆ ระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง การศึกษาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชนให้มี ความรู้ ความสามารถและทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเตรียมพร้อมที่จะ เผชิญกับความท้าทายของกระแสโลก พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ปัจจัยสำคัญที่จะ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือคุณภาพของคน ดังที่พระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทาน ความว่า “การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้โดยสะดวก รวดเร็ว ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว” (กรมสามัญศึกษา, 2542, 1)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, 1) ซึ่งสภาพการจัดการศึกษาของไทยในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการขยายตัวค่อนข้างมาก แต่การพัฒนา

ด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษาซึ่งดำเนินการค่อนข้างน้อยและยังมีปัญหาหลายประการ อันดับแรกคือ ปัญหาด้านคุณภาพ โดยมีข้อมูลประกอบดังนี้ จากการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาชั้นพื้นฐานภาพรวมระดับประเทศพบว่า 1) ด้านผู้เรียน สิ่งที่ได้มาตรฐานคือ ความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ และความสุข มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา ส่วนสิ่งที่ไม่ได้มาตรฐานคือ ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ ความรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต 2) ด้านผู้บริหาร สิ่งที่ได้มาตรฐานคือ ภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา และสิ่งที่ไม่ได้มาตรฐานคือ การบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะการมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมกิจกรรม และการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ด้านครู สิ่งที่ได้มาตรฐานคือ วุฒิการศึกษา สิ่งที่ไม่ได้มาตรฐานคือ ความเพียงพอของครู ความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) โดยภาพรวมของสถานศึกษา 45% ได้มาตรฐาน 55% ไม่ได้มาตรฐาน เกือบทั้งหมดเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กในชนบท (สำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษาองค์การมหาชน, 2548, คำนำ)

ในช่วงปีการศึกษา 2544-2549 มีข้อมูลที่เป็นตัวเลขแสดงถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับท้ายช่วงชั้น 3 ระดับคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และต่อด้วยผลการสอบ O-NET และ A-NET ปีการศึกษา 2548-2549 ได้แสดงให้เห็นว่าแม้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาจะตั้งความหวังไว้สูงกับการปฏิรูปการศึกษา ตามแนวความคิดที่บรรจุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แต่สิ่งที่ได้มาในแง่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลับจะลดลง ถึงวันนี้ทำให้ต้องมีการตั้งคำถาม เพื่อหาคำตอบให้ชัดเจนว่าเป็นเพราะเหตุใดกันแน่

สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้สรุปข้อมูลแสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในการเรียน วิชาหลัก 4 วิชา คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นชั้นสุดท้ายของช่วงชั้นที่ 2 ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกวิชาในช่วง 5 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ ที่ลดลงอย่างน่าตกใจโดยในปี พ.ศ. 2544 คะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ปรากฏดังนี้คือ 54.35, 49.56, และ 46.95 ตามลำดับ และในปีการศึกษา 2549 คะแนนเฉลี่ยทั้งสามวิชาลดลงดังนี้ 42.74, 34.51 และ 38.87 ตามลำดับ โดยในช่วง 5 ปี คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยลดลง 11.61 ภาษาอังกฤษลดลง 15.05 คณิตศาสตร์ลดลง 8.08 ในขณะที่ข้อมูลช่วง 3 ปีคือ

ปี 2546-2549 คะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์มีความเคลื่อนไหวในทางที่ดีขึ้น คือ 42.41, 41.06 และ 43.17 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าที่มักมีการพูดกันว่าเด็กไทยไม่เก่งคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เพราะคนไทยมีนิสัยไม่ค่อยชอบตัวเลข แต่จากข้อมูลชี้ให้เห็นว่าเด็กไทยมีปัญหาในการเรียน แม้วิชาที่เป็นพื้นฐานของตนเอง คือวิชาภาษาไทย ทำให้ต้องกลับไปดูกิจกรรมการเรียนการสอนว่าเนื่องจากสาเหตุใด วิธีแบบใหม่ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ผลแท้จริงหรือไม่ ครูไม่พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ หรือหลักสูตร หรือปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ มีปัญหาหรือไม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, บทสรุปผู้บริหาร ข.)

การรายงานสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาคะแนนเฉลี่ยทุกวิชาลดลงในช่วง 5 ปี โดยในปีการศึกษา 2544 วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ ได้ดังนี้ 46.27, 38.95 และ 32.36 พอถึงปีการศึกษา 2549 คะแนนเฉลี่ยออกมาได้ดังนี้ 43.94, 30.85 และ 31.15 โดยภาษาอังกฤษลดลงมากที่สุด คือ 8.1 คณิตศาสตร์เกือบเท่าเดิม แม้คะแนนเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ รวมทั้งวิชาที่ผลการประเมินเพิ่มเติมคือสังคมศึกษาที่มีคะแนนลดลง แต่วิชาวิทยาศาสตร์มีลักษณะที่ดีขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, บทสรุปผู้บริหาร ข-ค)

จากการนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ในปี 2550 พบว่าโรงเรียนที่ผ่าน สมศ. รอบที่ 2 ผ่านการรับรองเพียงแค่ 69% ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้การดำเนินการประกันคุณภาพภายในมีข้อจำกัด และมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกันของบุคลากรต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือ ผู้บริหาร และบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและการเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอก ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนขาดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การผดุงรักษา และการขยายผลระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายังมีประสิทธิภาพไม่เด่นชัด และการนำผลการประกันคุณภาพภายในไปใช้ และการเผยแพร่ ต่อสาธารณชน สถานศึกษายังดำเนินการได้น้อยและไม่เป็นรูปธรรม

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพ จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันที่สงรองจากสถาบันครอบครัวที่เป็นแหล่งพัฒนาคนให้มีความรู้ออกไปใช้ชีวิตในสังคม การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นเรื่องจำเป็นที่รัฐจะต้องดำเนินการ โดยจะต้องให้การศึกษามีคุณภาพแก่ประชาชน เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ซึ่งถ้าสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนสามารถดำเนินการตามเป้าหมายดังกล่าว คือการให้ความสำคัญกับ การประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นที่เชื่อมั่นยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของประเทศโดยตรง

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย จำเป็นต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานั้นๆ โดยจะต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข สร้างสรรค์สังคมให้มีสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลก การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจึงเป็นงานสำคัญของสถานศึกษาโดยสถานศึกษา เพื่อผู้เรียนและสังคมโดยรวม กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกฎกระทรวงว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 เพื่อให้สถานศึกษายึดเป็นกรอบการดำเนินงาน โดยกำหนดภาระงานหลักไว้ 8 ข้อ ได้แก่ 1) การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศ 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 4) การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี 8) การผูกงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ซึ่งภาระงานดังกล่าวเป็นกระบวนการที่เอื้อต่อการผลักดันให้สถานศึกษาได้พัฒนาระบบการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั่วโลกสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพยั่งยืน และพัฒนาได้ตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ทำให้สถานศึกษามีระบบการพัฒนางานที่ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาให้สูงขึ้นคือการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีแผนการดำเนินงาน กิจกรรม/โครงการเพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสอดคล้องและตอบสนองต่อภาระงานตามประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นความสำคัญจึงได้ศึกษาสภาพและแผนการดำเนินงานดังกล่าวเพื่อนำผลข้อมูลพื้นฐานที่ได้ไปวางแผน พัฒนา กำหนดนโยบาย แนวทาง ทิศทางในการส่งเสริม สนับสนุนปรับปรุง พัฒนาสถานศึกษาต่อไป

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและ

สังคมต้องการ และสืบเนื่องจากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจและบทบาทการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่เชื่อมั่นและพึงพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ดังนั้นหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่การวางแผน ดำเนินงาน และการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ตามภาระรับผิดชอบอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2542, 2)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา 8 ด้าน ได้แก่ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545, 7 - 44) ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานนั้น จำเป็นจะต้องใช้เทคนิควิธีการ รวมทั้งปัจจัยการบริหารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้เลือกศึกษาปัจจัยการบริหารตามแนวคิดของ สเตียร์ส 4 ด้าน (Steers, 1977, 51 อ้างถึงใน กุสุมา วิเศษ, 2548, 13-20) ประกอบด้วย ด้านลักษณะขององค์กร ด้านลักษณะของสภาพแวดล้อม ด้านลักษณะของบุคลากร และด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยการบริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหาร ระดับการประกันคุณภาพและปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุงส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ให้สอดคล้องและเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4
2. เพื่อศึกษาระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4
3. เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4
4. เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่ใช้ในการพยากรณ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยการบริหาร ผู้วิจัยได้ศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกใช้แนวคิดของ สเตียร์ส (Steers, 1977, 7-10 อ้างถึงใน กุสุมา วิเศษ, 2548, 13-20) เป็นแนวทางการวิจัย เนื่องจาก เป็นปัจจัยที่ครอบคลุมหลายด้านมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติงาน มีประสิทธิผล เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งสเตียร์ส (Steers, 1977 อ้างถึงใน กุสุมา วิเศษ, 2548, 13-20) ได้เสนอปัจจัยการบริหารไว้ 4 ด้านคือ

- 1.1 ลักษณะขององค์การ ประกอบด้วย
 - 1.1.1 ความชัดเจนของโครงสร้างขององค์การ
 - 1.1.2 การนำเทคโนโลยีมาใช้
- 1.2 ลักษณะของสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย
 - 1.2.1 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก
 - 1.2.2 บรรยากาศที่ดีภายในองค์การ
- 1.3 ลักษณะของบุคลากร ประกอบด้วย
 - 1.3.1 ความผูกพันต่อองค์การ
 - 1.3.2 ความพอใจในการปฏิบัติงาน

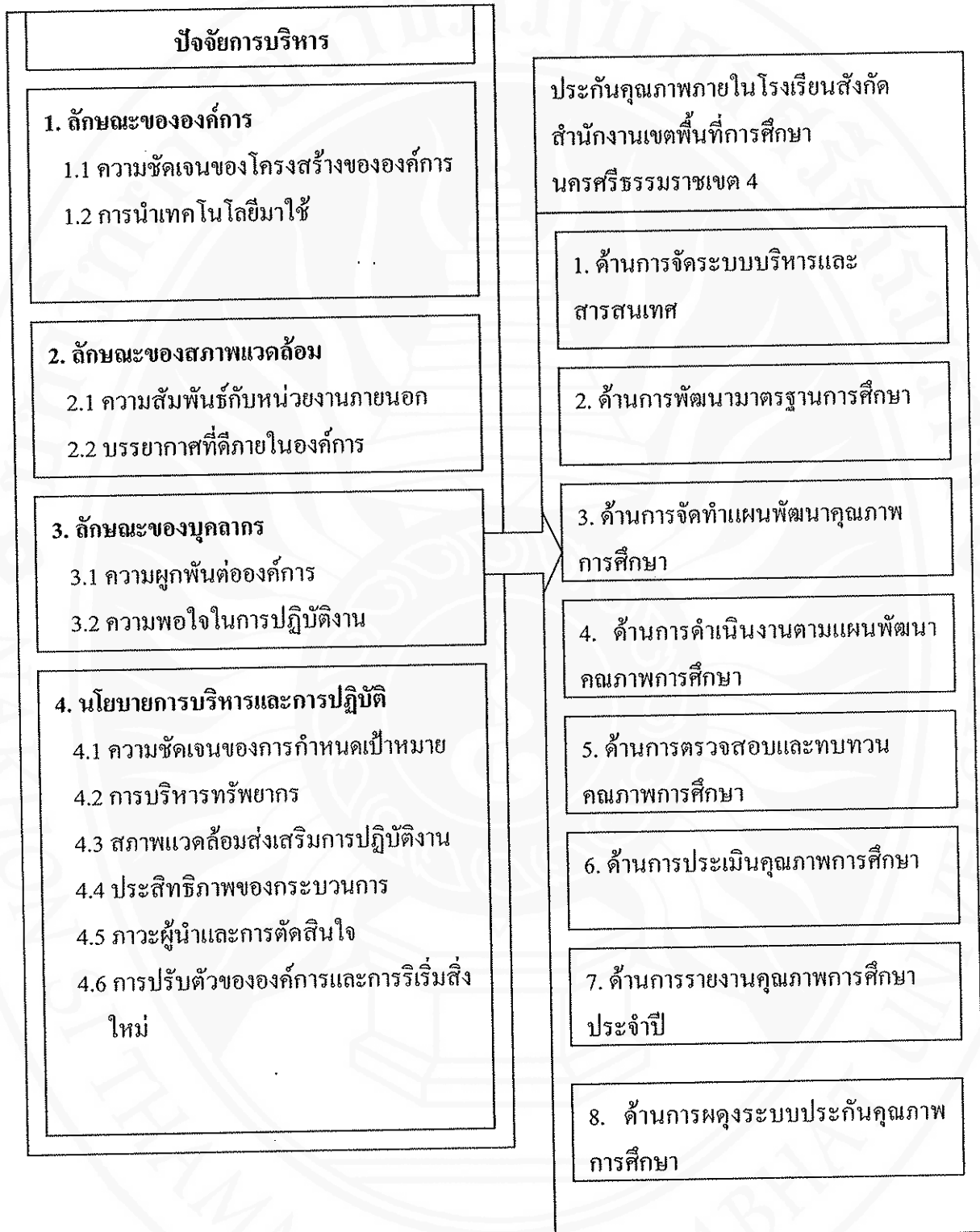
1.4 นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ ประกอบด้วย

- 1.4.1 ความชัดเจนของการกำหนดเป้าหมาย
- 1.4.2 การบริหารทรัพยากร
- 1.4.3 สภาพแวดล้อมส่งเสริมการปฏิบัติงาน
- 1.4.4 ประสิทธิภาพของกระบวนการติดต่อสื่อสาร
- 1.4.5 ภาวะผู้นำและการตัดสินใจ
- 1.4.6 การปรับตัวขององค์กรและการริเริ่มสิ่งใหม่

2. แนวคิด การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นใจได้ว่าสถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน โดยนักเรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องมีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะต่างๆ ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคมตามแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 8 ด้านคือ

- 2.1 ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 2.2 ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 2.3 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 2.4 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 2.5 ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 2.6 ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา
- 2.7 ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 2.8 ด้านการผุดงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 สามารถเขียนเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 อยู่ในระดับมาก
2. การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 อยู่ในระดับมาก
3. ปัจจัยการบริหารกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 มีความสัมพันธ์กันทางบวก
4. ปัจจัยการบริหาร อย่างน้อย 1 ตัว สามารถเป็นตัวพยากรณ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยการบริหารที่สัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวนทั้งสิ้น 1,854 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาละ 1 คน จำนวน 158 คน

1.1.2 ครูผู้สอน จำนวน 2,266 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวนทั้งสิ้น 452 คน ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 113 คน

1.2.2 ครูผู้สอน จำนวน 339 คน

โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นชนิดสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) โดยใช้สูตรคำนวณ กลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่

2. ตัวแปรในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาตัวแปรตามรายละเอียดดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยการบริหาร ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ

2.1.1 ลักษณะขององค์การ ประกอบด้วย

2.1.1.1 ความชัดเจนของโครงสร้างขององค์การ

- 2.1.1.2 การนำเทคโนโลยีมาใช้
- 2.1.2 ลักษณะของสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย
 - 2.1.2.1 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก
 - 2.1.2.2 บรรยากาศที่ดีภายในองค์กร
- 2.1.3 ลักษณะของบุคลากร ประกอบด้วย
 - 2.1.3.1 ความผูกพันต่อองค์กร
 - 2.1.3.2 ความพอใจในการปฏิบัติงาน
- 2.1.4 นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ ประกอบด้วย
 - 2.1.4.1 ความชัดเจนของการกำหนดเป้าหมาย
 - 2.1.4.2 การบริหารทรัพยากร
 - 2.1.4.3 สภาพแวดล้อมส่งเสริมการปฏิบัติงาน
 - 2.1.4.4 ประสิทธิภาพของกระบวนการติดต่อสื่อสาร
 - 2.1.4.5 ภาวะผู้นำและการตัดสินใจ
 - 2.1.4.6 การปรับตัวขององค์กรและการริเริ่มสิ่งใหม่

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ซึ่งการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา 8 ด้านประกอบด้วย

- 2.2.1 ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 2.2.2 ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 2.2.3 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 2.2.4 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 2.2.5 ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 2.2.6 ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา
- 2.2.7 ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 2.2.8 ด้านการผลุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เป็นตัวแทนของโรงเรียนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารและการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

2. คำตอบจากแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามนั้น เป็นข้อมูลจากการปฏิบัติจริงในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ปัจจัยการบริหาร** หมายถึง ปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ประกอบด้วย 4 ปัจจัยดังนี้

1.1 **ลักษณะขององค์การ** หมายถึง ลักษณะขององค์การที่เอื้อต่อการบริหารงานตามโครงสร้างขององค์การ ได้แก่ การกำหนดสายการบังคับบัญชา การมอบหมายความรับผิดชอบ การมอบอำนาจจัดระบบต่างๆ การพัฒนาบุคลากร การนำเทคโนโลยีมาประกอบการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย

1.1.1 **ความชัดเจนของโครงสร้างขององค์การ** หมายถึง การจัดระบบการบริหารโรงเรียนอย่างชัดเจน ตั้งแต่การจัดสายงาน การมอบหมายความรับผิดชอบ การมอบอำนาจในการตัดสินใจแก้ปัญหา การมอบหมายงานให้บุคลากรร่วมกันทำ มีความชัดเจน ถูกต้องและเหมาะสม

1.1.2 **การนำเทคโนโลยีมาใช้** หมายถึง บุคลากรในโรงเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการนำเทคโนโลยีมาใช้ได้เป็นอย่างดี

1.2 **ลักษณะของสภาพแวดล้อม** หมายถึง การจัดการบริหารงานที่มีความสัมพันธ์ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย

1.2.1 **ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก** ที่เอื้อต่อการบริหารงานในโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนมีความสัมพันธ์ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน

1.2.2 **บรรยากาศที่ดีภายในองค์การที่เอื้อต่อการบริหารโรงเรียน** หมายถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์การ โดยคำนึงถึงบรรยากาศองค์การ อันประกอบด้วย แนวโน้มของความสำเร็จ ความเอาใจใส่ต่อพนักงาน แนวโน้มการให้รางวัล การลงโทษ ความมั่นคงกับความเสถียร ความเปิดเผยกับการปกป้อง

1.3 **ลักษณะของบุคลากร** หมายถึง ลักษณะของความผูกพันเอาใจใส่ต่องาน การสนใจใฝ่หาความรู้และประสบการณ์ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขององค์การ อุทิศตนเพื่อองค์การมีแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งสามารถแบ่งแยกเป็นส่วนประกอบได้ดังนี้

1.3.1 ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง ความผูกพันหรือสนใจอย่างจริงจังต่อเป้าหมาย ค่านิยม และวัตถุประสงค์ขององค์กร เต็มใจที่จะทุ่มเทพลังในการทำงานเพื่อองค์กร จะได้รับผลตอบแทน

1.3.2 ความพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้ทำงานตรงตามความต้องการ ความสามารถ มีความชัดเจนในบทบาทและหน้าที่

1.4 นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ หมายถึง การกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของบุคลากร ซึ่งประกอบด้วย

1.4.1 ความชัดเจนของการกำหนดเป้าหมาย หมายถึง การกำหนดเป้าหมายและนโยบายที่ชัดเจน และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร

1.4.2 การบริหารทรัพยากร หมายถึง การวิเคราะห์งานเพื่อจัดสรรงบประมาณตามความจำเป็นในการปฏิบัติงานและการจัดหา วัสดุ อุปกรณ์ ได้อย่างประหยัดและคุ้มค่า

1.4.3 สภาพแวดล้อมส่งเสริมการปฏิบัติงาน หมายถึง สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อความพยายามในการทำงานของบุคลากรในองค์กร

1.4.4 ประสิทธิภาพของกระบวนการติดต่อสื่อสาร หมายถึง การใช้เครื่องมือในการประสานกิจกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามเป้าหมาย และทิศทางเดียวกัน และก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดี

1.4.5 ภาวะผู้นำและการตัดสินใจ หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสามารถตัดสินใจได้เหมาะสมกับสถานการณ์

1.4.6 การปรับตัวขององค์กรและการริเริ่มสิ่งใหม่ หมายถึง การปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการประเมินผลงาน เพื่อใช้ประกอบการบริหารงาน ตลอดจนการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน

2. การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นใจได้ว่าสถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน โดยนักเรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะต่างๆ ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคมตามแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 8 ด้านคือ

2.1 ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ หมายถึง สถานศึกษาแต่งตั้งกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดทำข้อมูลและการจัดระบบสารสนเทศและนำข้อมูลมาใช้ในการดำเนินงาน

2.2 ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาความรู้ของครู การให้บุคลากร ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน กำหนดมาตรฐานระดับสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาความรู้ของครู การให้บุคลากรและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา กำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน กำหนดบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.4 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาความรู้ของครู การปรับปรุงแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม การนิเทศติดตามแผนปฏิบัติการ การกำหนดผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจน และมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

2.5 ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาดำเนินการวางแผนและประเมินผลการดำเนินงานโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และจัดทำรายงานความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน และนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

2.6 ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาดำเนินการแต่งตั้งกรรมการใช้มาตรฐานคุณภาพการศึกษาเพื่อประเมินตนเอง ประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐานที่หลากหลาย และนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้

2.7 ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี หมายถึง สถานศึกษาจัดทำรายงานโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดเตรียม จัดทำข้อมูล และนำเสนอข้อมูลเผยแพร่ต่อสาธารณชน

2.8 ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาจัดส่งเสริมพัฒนาบุคลากรเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา สนับสนุนการจัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา นำผลการประเมินคุณภาพมาใช้ และมีการเผยแพร่นวัตกรรม

3. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

4. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

5. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

6. ขนาดโรงเรียน หมายถึง ลักษณะของโรงเรียนในด้านจำนวนนักเรียนซึ่งแบ่งตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ คือ

- 6.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คน
- 6.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121–300 คน
- 6.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารและการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อเป็นข้อมูลให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ทราบถึงระดับปัจจัยการบริหารและระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4
2. เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ได้ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
3. เพื่อนำผลการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด